

„Eigenlijk kwam Le Roy voor mij precies op tijd. Die rechtlijnigheid begon me de keel uit te hangen. Ik kreeg een hekel aan me zelf. Een aanvaardbare oplossing voor de Kennedylaan had ik niet. Ik wist niet goed wat ermee te doen en heb toen geadviseerd er gras in te gooiën. Toen kwam Le Roy. Een provo zou zeggen, hij gaf me een kick". Het hoofd van de gemeentelijke plantsoendienst in Heerenveen kan de feiten wel dromen. Practisch geen week gaat er voorbij of hij ontvangt gasten in de 'koninklijke tuinen' van Louis G. le Roy langs de Kennedylaan te Heerenveen — een baaierd van groen tussen eentonige woonblokken. Kolleges van b. en w., stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten, schoolklassen. Een stukje Heerenveen-promotion, noemt Hartstra het. Niet onaantrekkelijk werk, „mar it moet der by tusken troch".

Geregeld trekken nieuwe belangstellenden bij gemeentewerken aan de bel om de contra-wereld van Le Roy te bezichtigen. Een bijna eindeloze stroom stapt weke na weke door dat wonderlijke groene wereldje. „Kijk" zegt Hartstra, voor hij met zijn gasten na een kop koffie op weg gaat naar de experimentele tuinen in het hart van Heerenveen: „tracht u vooral straks vast te houden dat het maar twintig meter breed is".

De kilometer lange en twintig meter brede contra-wereld maakt van de meeste bezoekers op slag sympathisanten van de ideeën van Le Roy. Hartstra zegt zelden iets anders te horen. Veel Heerenveeners experimenteren ook zelf. „De mensen zijn de netheidscultuur beu", aldus het hoofd van de plantsoendienst, die Louis le Roy nog maar weinig ziet en zijn adviseur nu met andere projecten elders in het land en over de grens (de campus van de nieuwe, medische universiteit bij Brussel) moet delen. In de stijl van de meester zet de plantsoendienst het werk van de tekenleraar zoveel mogelijk voort. Het experiment, dat op de achterkant van drie enveloppes begon — Le Roy maakte nooit een officieel plan — is nog steeds gaande.

Belangstelling

Niet alleen van officiële zijde is de belangstelling voor Heerenveens botanische tuinen groot, ook van de kant van particulieren blijkt die belangstelling. Toen op 1 oktober vorig jaar de televisie met een portret van de 47-jarige tekenleraar en vormgever kwam, voerde de trein talrijke nieuwsgierigen aan. Men schat het aantal bezoekers dat professioneel naar Heerenveen komt en zijn kaartje bij Le Roy, de gemeentelijke voorlichtingsdienst of de plantsoendienst afgeeft op ruim 2000 per jaar. Het aantal dat particulier naar Heerenveen reist, is waarschijnlijk veel groter. Veel Heerenveeners zijn er zelf nog nooit doorheen geweest...

„Een experiment dat ons werd aangepaald, maar ook wist te overtuigen", zei burgemeester Henk Hellinga vorige herfst bij de uitreiking van het gemeentelijke

lijke ereteken aan Louis le Roy. Op 1 september 1966 ging de eerste spade in de grond. De aanval op de mono-cultuur van de stadsplanning was begonnen. Een stukje van de filosofie of eigenlijk één van de wezenskenmerken van de ideologie van Le Roy kwam in Heerenveen niet aan bod. En heeft ook later die kans niet gekregen. Daarom is het experiment in een nieuwbouwwijk in Utrecht, waar de bevolking zelf zijn eigen droomwereld schept en die goedkoper is dan de officiële, in feite echter dan zijn „groen-uitstalling" in het stadscentrum van Heerenveen. Plantsoenhoofd Hartstra legt zijn bezoekers uit dat Heerenveen in het beginstadium van het nieuwe denken nog niet rijp was voor een zo verlichte stap. „Ons gezichtsveld is nu ruimer dan toen. Bovendien vonden we oorspronkelijk de bewoners tegenover ons. Dat is niet meer zo. Het verzet is verdwenen en felle tegenstanders van destijds geven nu ruiterlijk toe van inzicht te zijn veranderd".

Niet goedkoper

Heerenveens groene schepping is geen wonder in het kwadraat. Gemeentebesturen, die in de eerste plaats vooral economisch moeten denken, moeten van Hartstra vernemen dat het allemaal wel oneindig veel interessanter is, maar niet direct goedkoper dan het statische wereldje van een keurig geschoren park of plantsoen. Hij legt uit dat veel afhangt van de vraag waar je begint te rekenen. „We hebben zeker niet alle theorieën van Le Roy toegepast. Misschien zijn we met het onderhoud wel veel te netjes geweest. Het heeft ook te maken met je eigen netheidsgevoel". De schoffel is in de filosofie van de Oranjewoudster schilder-tekenaar en amateur-ecoloog een wezensvreemd element. De Heerenveense plantsoendienst beschouwt het nog altijd als een stuk utiliteit. Overigens wijzigt zich met het ontstaansproces van de spontaan groeiende tuinen van Le Roy ook het denkproces bij de plantsoendienst en zal er dit jaar bijvoorbeeld minder worden geschoffeld.

Handen thuis

De tuinman is nog een wezenlijk element in de idee van de besloten planten-economie, die Le Roy op de terreinen langs Ken-

Wekelijks bijvoegsel Leeuwarder Courant
Zaterdag 27 mei 1972

Brigt Hartstra (45), hoofd van de gemeentelijke plantsoendienst in Heerenveen: „Le Roy kwam voor mij net op tijd".

Rayon-chef Jacob Idzinga bij een van de gele muurtjes van afbraakstelsel.

straks deel uit te gaan maken van die complexe leefwereld van het evenwicht van de plantengemeenschappen. „De aarde moet bedekt worden door planten", betoogt Le Roy. Je moet ze rustig laten omvallen en zo een basis laten leggen voor volgende". In het hoofd van de Heerenveense plantsoendienst vindt hij voor veel van zijn theorieën een gretig medestander. Tegenover andere stelt deze zich mild-kritisch op. „Maar steeds ontdek je weer dat we van de planten-sociologie nog verdraaid weinig weten", erkent Hartstra.

Ondulierend

Le Roy kreeg in Heerenveen van het gemeentebestuur de kans om het op- en neer te herstellen. Hij voerde het ondulerende in. Zordevol voor hoog en laag. Zo fascinerend is zijn schepping, dat men zich soms volkomen buitengesloten voelt van het verkeer dat langs een gedeelte van het traject onzichtbaar achter de groene gordel langstraat. De wege vochtigheid van het bos verdringt de geuren van de stad. Hartstra heeft geleerd zijn bezoekers bij herhaling te wijzen op het feit, dat dit hele, welig tierende, geurende wereldje als contrast met de dodelijk uniforme stedenbouw, maar twintig meter breed is. De verrassend, ruimtelijke werking is een ander facet waarop het hoofd van de Heerenveense plantsoendienst graag attendeert.

Binnen een kilometer lengte wist Le Roy verschillende landschapstypen in zijn anti-wereld bij elkaar te brengen. Plantengemeenschappen, die zo meende men, elkaar helemaal niet konden verdragen. Een steeds weer evoluerende vegetatie. Veenflora en heideflora. Puihevels en decoratief opgestapelde muurtjes van oude, gele afbraaksteen. Zeldzame planten. Vijvers en beelden. Intieme hoekjes, leuke, verrassende doorkijkjes. Natte en kalkminnende flora. Een experiment dat ook de leek intrigeert. In dit boeiende groen-tableau vol bloemer en onkruid, rottende takken

en een rijkdom aan plantendiversiteit, dalen en stijgende slingerpaadjes, barokke trapjes, vindt de filosofie vorm van de creatie van een landschap, dat tegenspel wil geven aan de mono-cultuur van de geïnstitutioneerde stadsplanners, een geliefde uitdrukking van de 47-jarige Louis le Roy. In deze uitbundige, botanische tuin zijn de invloeden terug te vinden van landschappen, terreinvormen en oude stenen uit Frankrijk, waar de Wäldster ontwerper jaar op jaar, schilderend en fotograferend zijn vakantie doorbrengt. Maar men waant zich ook op de Veluwe, zonder dat er rijkelijk veel fantasie voor nodig is.

Wonderlijke flora

Hartstra wijst zijn bezoekers met plezier op de talrijke details van het wonderlijke stukje flora, dat tussen de flatgebouwen opbloeit. Aan de verrijking van planten werken hij en zijn mensen voortdurend door in de moerasflora nieuwe planten uit het laaggelegen, nog niet gecultiveerde gebied van De Greiden over te planten. „Soms," zegt hij „vind je planten terug, die elders geplant waren. Dat laten we zo. Het behoort tot de filosofie van Le Roy".

Zo trekken, soms dagelijks, soms wekelijks grote groepen geïnteresseerden, komend uit de verste hoeken van het land langs Le Roy's slingerend groenspoor door de Kennedy-tuinen. Als een verfrissing, een verademing, opspattend midden in de mono-cultuur, die de amateur-ecoloog uit Oranjewoud zo welsprekend verfoeit. Een tonkamer zoals Hartstra het noemt. Een etalage vol groen, die elk seizoen weer een ander beeld toont. Nu al drie jaar lang blijven de delegaties komen naar de onbemeste, onbespoten contra-wereld in het hart van Heerenveen. „Een prachtig stuk Heerenveen-promotion", zegt Hartstra. „Ik doe het graag. Die tuin blijft me pakken. Maar ze klampen je steeds weer aan. En dan denk ik wel eens: wegwezen jongens. Want er is in Heerenveen meer werk te doen".

Een stuk Veluwe midden in de stad. Een van de mooiste gedeeltes van de tuin langs de Kennedylaan, waar men zich ver buiten het verkeersgewoel waant.

De oude afbraaksteen bevordert in de tuin een sterke reliëfwerking. Het puin is plaatselijk drie meter opgehoogd.

De „koninklijke tuinen" langs de Kennedylaan hebben ook aan de buitenzijde hun bekoring. Een parkeerhaven langs de Kennedylaan, vol overhangende bloemen.